

STM 6.6.2023

Sosiaali- ja terveysministeriölle on esitetty seuraava tietopyyntö (3.1. sosiaaliturvajaosto):

”Laskentaan kustannukset, jos tehdään pysyvä 10 eur korotus monilapsisiin 4. ja 5+ lapsen lapsilisiin.”

Vastauksena sosiaali- ja terveysministeriö toteaa seuraavaa:

Lapsilisän korottaminen 10 eurolla kuukaudessa neljännestä lapsesta alkaen lisäisi kustannuksia noin 5 milj. euroa vuosittain. Samalla toimeentulotuen kulut alenisivat vuosittain noin 0,4 milj. eurolla.

Sosiaaliturvauudistuksen osana on pohdittu lapsiperheiden etuusjärjestelmän kokonaisuutta. Pohdinnan tuloksena sosiaaliturvakomitean välimietintöön kirjattiin seuraava tavoite lapsilisäjärjestelmän modernisoimisesta: ”13. Lapsilisäjärjestelmän kehittäminen. Perustetaan työryhmä lapsilisän uudistamiseksi. Työryhmä selvittää sisaruskorotuksia sekä mahdollisuutta ikäkohtaisen portaikon käyttöönottoon ja lapsilisän maksamiseen 18 ikävuoteen saakka huomioiden samalla vaikutukset opintotukijärjestelmään niin, etteivät muutokset heikennä alle 18-vuotiaiden lasten opiskelumahdollisuuksia. Selvitetään lapsilisän jakamista kahdelle vanhemmalle. Pohditaan erilaisten korotusten roolia ja tuen tasoa lapsilisäjärjestelmässä (yksinhuoltajakorotus, sisaruskorotus), huomioiden pienituloisten lapsiperheiden tilanteet ja tuen tarve vrt. ehdotus 14.”

Korotus, joka tehtäisiin lapsilisän sisaruskorotuksiin 4. ja 5. lapsen osalta, ei palvele esim. ehdotuksen sitä tavoitetta parantaa erityisesti pienituloisuusriskissä olevien lasten ja perheiden asemaa. Lapsilisän 4. ja 5. lapsen sisaruskorotusten korottaminen saattaa kohdentua myös niille perheille, joilla ei ole todellista tarvetta etuuden korottamiselle. Muutos vaatisi lainmuutoksen.

Suomen tavoitteena on vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien lasten määrää 33 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä.

Syntyvyys on historiallisen alhaisella tasolla – ensimmäistäkään lasta ei välttämättä hankita. Vaikka etuusjärjestelmällä ei sinänsä voida syntyvyyteen vaikuttaa, tosiasia on, että lapsilisäjärjestelmän sisällä perheen ensimmäisen lapsen lapsilisä on tasoltaan alhaisin. Toisaalta on tuotu esiin, että tulo- ja hoivaköyhyys on yleisempää alle kouluikäisten lasten perheissä. Lapsilisän sisaruskorotusten korottamisen sijasta voitaisiin siten joko nostaa perheen ensimmäisen lapsen lapsilisän tasoa tai kohdentaa korotettu lapsilisä ns. pikkulapsivaiheeseen. Monilapsisten perheiden köyhyyttä saattaisi olla mahdollista lieventää kohdennetummin muilla tukijärjestelmillä (esim. asumistuki).

Lisäksi pitkään on pohdittu lapsilisän maksamista lapsilisän maksamista täysi-ikäisyyteen asti. Lapsen oppivelvollisuuden jatkuessa 18-vuotiaaksi asti ei 17-vuotiaiden jättäminen lapsilisän ulkopuolelle ole enää perusteltua.

Nykyinen lapsilisäjärjestelmä sisaruskorotuksineen ei myöskään parhaiten sovellu lasten ns. kahden kodin tilanteisiin (ml. vuoroasumistilanteet, uusperhetilanteet), jotka ovat yleistyneet. Näihin tilanteisiin liittyen käytiin sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä, sisaruskorotusten ohella, keskustelua myös lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen kohdentumisesta, ja tähän liittyen elatusavun (sekä elatusavun sijasta/ täydennyksenä tietyissä tilanteissa maksettavan Kelan elatustuen) järjestelmän uudelleentarkastelusta. Ylipäättään olisi lapsilisän kokonaisuudistuksen yhteydessä syytä tarkastella sen yhteyttä muuhun etuusjärjestelmään ja palveluihin. Elatusavun vahvistamisessa – sekä kahden kodin tilanteissa eläviä lapsia koskevien muidenkin sopimusten ja päätösten tekemisessä – relevantteja ovat sosiaalihuollon lastenvalvopalvelut sekä myös oikeuslaitoksen palvelut.